
ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 330.15(477):349.6:061.1Є

В. С. Тихенко, аспірант

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННИМИ ПРОЕКТАМИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

Анотація. Державна екологічна політика країн ЄС на сьогодні ґрунтується на чітко розробленому нормативно-правовому забезпеченні, яке постійно оновлюється і вдосконалюється. Цей процес супроводжується значним фінансуванням та контролем з боку державних органів. Натомість вітчизняний досвід нормативно-правового забезпечення природоохоронної діяльності засвідчує наявність розбіжностей, порівняно з практикою країн ЄС. Прийняття Угоди про асоціацію має змінити вектори державної екологічної політики України з урахуванням діючих норм та стандартів у сфері екології у ЄС. Відтак постає необхідність докладного аналізу таких норм та особливостей їхнього впровадження в Україні. Україна розпочала процес гармонізації нормативної бази з законодавством ЄС ще в 1994 р. з підписанням Угоди про партнерство та співробітництво. До підписання Угоди про асоціацію у 2014 р. було здійснено ряд важливих кроків щодо гармонізації екологічного законодавства. Найбільш важливі з них були закріплені у Порядку денному асоціації Україна – ЄС та Дорожньої карти Східного партнерства. Стан виконання Порядку денного асоціації Україна – ЄС за оцінками Національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства у сфері імплементації ініціативи екологічної політики та її нормативно-правового забезпечення в цілому складає 49,7 %. Україна має достатньо розгалужену нормативно-правову базу щодо здійснення державної екологічної політики та управління природоохоронною діяльністю, яка побудована з урахуванням світових стандартів. Поряд з цим, у контексті євроінтеграційних процесів, прогрес у наближенні українського законодавства до законодавства у сфері екології країн ЄС можна оцінювати лише як половину із запланованих дій та пріоритетів. При цьому з прийняттям Угоди про асоціацію з'являються нові проблемні аспекти у гармонізації нормативно-правового забезпечення у сфері якості повітря, води та земельних ресурсів тощо, які потребують виважених заходів з імплементації низки нових законодавчих ініціатив.

Ключові слова: екологічна політика, природоохоронні проекти, нормативно-правове забезпечення, євроінтеграція.

В. С. Тихенко, аспірант

НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРИРОДООХРАННЫМИ ПРОЕКТАМИ В УКРАИНЕ В КОНТЕКСТЕ СОГЛАШЕНИЯ ОБ АССОЦИАЦИИ С ЕС

Аннотация. Государственная экологическая политика стран ЕС сегодня основывается на четко разработанном нормативно-правовом обеспечении, которое постоянно обновляется и усовершенствуется. Этот процесс сопровождается значительным финансированием и контролем со стороны государственных органов. Однако отечественный опыт нормативно-правового обеспечения природоохранной деятельности свидетельствует о наличии расхождений, в сравнении с практикой стран ЕС. Заключение Соглашения об ассоциации должно изменить векторы государственной экологической политики Украины с учетом действующих норм и стандартов в сфере экологии в ЕС. Поэтому необходимым является подробный анализ таких норм и особенностей их внедрения в Украине. Украина начала процесс гармонизации нормативной базы с законодательством ЕС еще в 1994 г. с подписанием Соглашения о партнерстве и сотрудничестве. До подписания Соглашения об ассоциации в 2014 г. было сделано несколько важных шагов относительно гармонизации экологического законодательства. Наиболее важные из них закреплены в Повестке дня ассоциации Украина – ЕС и Дорожной карты Восточного партнерства. Состояние выполнения Повестки дня ассоциации Украина – ЕС по оценкам Национальной платформы Форума гражданского обще-

---

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

ства Восточного партнерства в сфері імплементації ініціативи екологічної політики і її нормативно-правового забезпечення в цілому становить 49,7 %. Україна має достатньо велику нормативно-правову базу щодо здійснення екологічної політики і управління природоохоронною діяльністю, яка побудована з урахуванням міжнародних стандартів. Разом з тим, в контексті інтеграційних процесів, прогрес в наблизенні українського законодавства до законодавства в сфері екології країн ЄС можна оцінювати лише як половину запланованих дій і пріоритетів. При цьому з укладенням Угоди про асоціацію з'являються нові проблемні аспекти в гармонізації нормативно-правового забезпечення в сфері якості повітря, води, земельних ресурсів і т.д., які вимагають вжиття заходів по імплементації нових законодавчих ініціатив.

Ключевые слова: екологічна політика, природоохоронні проекти, нормативно-правове забезпечення, євроінтеграція.

V. S. Tykhenko, postgraduate student

NORMATIVE-LEGAL COVERAGE OF NATURE PROTECTION PROJECTS MANAGEMENT IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF ASSOCIATION AGREEMENT WITH EUROPEAN UNION

Abstract. Nowadays the state ecological policy of EU countries is based on exactly developed normative-legal coverage, which is always renewed and improved. This process is accompanied with the huge financing and control by the state agency. Domestic experience of normative-legal coverage of environmental protection activity proves the existence of divergence in comparison with the practice of EU countries. The Association Agreement should change vectors of state ecological policy of Ukraine taking into account acting norms and standards in the sphere of ecology in the EU. That's why it is necessary to analyze these norms and features of its implementation in Ukraine. Ukraine started the process of harmonization of normative base with the legislation of EU in 1994 with the signing of Partnership and Cooperation Agreement. The set of important steps concerning the harmonization of ecological legislation were made before signing The Association Agreement in 2014. The most important issues were in Agenda of Ukraine-EU Association and the Eastern Partnership Roadmap. The state of accomplishment of the Agenda of Ukraine-EU Association by the estimates of National Platform of Eastern Partnership Civil Society Forum in the sphere of implementation of ecological policy and its normative-legal support is generally 49,7 %. Ukraine has a big normative-legal base concerning realization the ecological policy and management of environmental activity, which is formed under the world standards. In the context of euro integration processes the progress of approaching between Ukrainian and European legislation in the sphere of ecology can be discussed as a half of all planned actions and priorities. Meanwhile, the new problem aspects are appeared with the acceptance of The Association Agreement in the harmonization of normative-legal support in the sphere of air quality, water and land resources quality, which demand considered measures to implement the new legislative initiatives.

Keywords: environmental policy, nature protection projects, normative-legal coverage, European integration.

Актуальність теми дослідження. З підписанням Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (ЄС) у червні 2014 р. Україна стала на шлях гармонізації законодавчої бази у багатьох сферах державної політики, зокрема й екологічної. Близько 29 директив та нормативних актів ЄС у сфері природоохоронної діяльності та екологічної безпеки мають бути впроваджені у строк до 8 років з очікуваною сумою витрат у 38-45 млрд євро. Незважаючи на паритетний принцип фінансування таких витрат (бюджетний та приватний сектор; національні та міжнародні грантові джерела), обсяг потрібних до використання ресурсів має бути доведений до 4 млрд євро щорічно [6]. Поряд із цим постають труднощі організаційного, техніко-технологічного та нормативного характеру.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Чинне національне нормативно-правове забезпечення природоохоронної діяльності в Україні містить суттєві розбіжності з регулюванням такої діяльності у ЄС. Угода про асоціацію містить низку ключових положень у сфері управління природоохоронними проектами, які потребують першочергової імплементації та виваженого підходу щодо розгляду.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання нормативно-правового забезпечення природоохоронної діяльності знаходилося у фокусі багатьох дослідників як власне економіки природокористування, так і відносно формування та реалізації державної екологічної політики. Серед них слід назвати Ашикову Е. [1], Заржицького О. [3], Олефіренко О. [4], Піонтківську І. [2], Потапенка В. [6], Сосонкіну Н., Сівальневу А. [2], Струтинську-Струк Л. [10] та ін.

Невирішені раніше частини досліджуваної проблеми. У той же час, прийняття Угоди про асоціацію має змінити вектори державної екологічної політики з урахуванням діючих норм та стандартів у сфері екології у ЄС. Відтак постає необхідність докладного аналізу таких норм та особливостей їхнього впровадження в Україні.

Мета статті полягає у систематизації існуючої законодавчої бази та компаративному аналізі основних нормативних актів у сфері природоохоронної діяльності України та ЄС в умовах виконання окремих пунктів Угоди про асоціацію.

Виклад основного матеріалу. Реалізація державної екологічної політики загалом може розглядатися у двох напрямках з урахуванням кількісних та якісних аспектів:

- раціональному використанні природних ресурсів;
- виконанні проектів та програм щодо захисту довкілля [10].

На сьогодні ключовими нормативними документами у сфері державної екологічної політики України є такі:

- Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року [9];
- Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2020 року [8];
- Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 по 2015 роки [7].

Саме у Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року визначено мету реалізації національної екологічної політики, яка полягає в стабілізації і поліпшенні екологічного стану території держави шляхом утвердження національної екологічної політики як інтегрованого фактора соціально-економічного розвитку України для забезпечення переходу до сталого розвитку економіки та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування [9].

Як зазначає Олефіренко О. [4], Концепція національної екологічної політики враховує процеси глобалізації економіки; розвиток ринкових відносин, рішення Всесвітнього саміту зі сталого розвитку в Йоганнесбурзі, що відбувся у 2002 році, та Комплексної програми реалізації на національному рівні рішень, прийнятих на Всесвітньому саміті на 2003-2015 рр., Конвенції про охорону і сталий розвиток Карпат, Пан'європейської стратегії біологічного та ландшафтного різноманіття; вступ України до СОТ; положення низки міжнародних зобов'язань України в сфері охорони довкілля та екологічної безпеки.

Крім зазначених основоположних документів, українськими науковцями узагальнено ряд інших важливих нормативних джерел: глобального рівня (Глобальний новий зелений курс Програма ООН з навколишнього середовища. Ініціатива з «зеленої економіки» 2009 р.), міжнародного (Монреальський протокол про озоноруйнівні речовини, Конвенція ООН про зміну клімату, Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані та Конвенція про оцінку впливу на довкілля в транскордонному контексті, Конвенція ООН про біологічне різноманіття), регіонального (Конвенції ООН про регіональні моря, Конвенції про запобігання забрудненню морів морськими та повітряними суднами, Паризької конвенції про запобігання забрудненню морів наземними джерелами, Бухарестської конвенції про запобігання забрудненню Чорного моря, Конвенції про збалансоване використання та захист річки Дунай) [2] та національного рівня (Конституція України, Розділ «Екологічна безпека» Декларації про державний суверенітет України, Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України та інші подібні кодекси, ряд законів та

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

підзаконних актів) [1]. У зазначеному контексті Заржицький О. [3] пропонує виділяти такі рівні нормативно-правового забезпечення екологічної політики: локальний, місцевий, регіональний, субнаціональний, національний, міждержавний, планетарний (глобальний) та систематизує існуюче правове поле у сфері природоохоронної діяльності за цими рівнями.

Поряд з цим хотілося б відзначити, що наближення екологічної політики України до міжнародних стандартів і норм у сфері управління проектами з природоохоронної діяльності, крім базових та загально визнаних документів, незалежно від їхнього рівневого розподілу, має неодмінно враховувати специфіку європейського екологічного законодавства з огляду на інтеграційні наміри.

Україна розпочала процес гармонізації нормативної бази з законодавством ЄС ще в 1994 р. з підписанням Угоди про партнерство та співробітництво. До підписання Угоди про асоціацію у 2014 р. було здійснено ряд важливих кроків щодо гармонізації екологічного законодавства. Найбільш важливі з них були закріплені у Порядку денному асоціації Україна – ЄС та Дорожньої карти Східного партнерства.

Стан виконання Порядку денного асоціації Україна – ЄС за оцінками Національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства у сфері імплементації ініціативи екологічної політики та її нормативно-правового забезпечення в цілому складає 49,7 %. Деталізація прогресу за окремими нормативними джерелами наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Прогрес Порядку денного асоціації Україна – ЄС у сфері імплементації Україною екологічного законодавства за пріоритетними напрямками

Назва пріоритету	Рівень прогресу
Виконання Стратегії державної екологічної політики та Національного плану дій з на- вколишнього природного середовища	36 %
Розробка та імплементація українського законодавства, стратегій і планів у сфері на- вколишнього природного середовища, зокрема щодо оцінки впливу, стратегічної оці- нки, доступу до інформації та участі громадськості	44 %
Конвенція про стійкі органічні забруднювачі	67 %
Орхуська конвенція	44 %
Конвенція щодо співробітництва з охорони та сталого використання ріки Дунай	70 %
Рамкова конвенція ООН про зміну клімату	42 %
Київський протокол до Конвенції ООН про зміну клімату	39 %
Конвенція про охорону біологічного різноманіття	42 %
Конвенція про захист і використання транскордонних річок та міжнародних озер	55 %
Конвенція Еспо	43 %
Віденська конвенція про охорону озонного шару	75 %
Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	69 %
Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі	35 %
Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин	56 %
Упровадження Київського протоколу через діалог у рамках спільної робочої групи Україна – ЄС	21 %
Конвенція про захист Чорного моря від забруднення	68%

Джерело: [5].

Подальше проведення порівняльного аналізу екологічного нормативно-правового забезпечення в Україні та ЄС в умовах виконання окремих пунктів Угоди про асоціацію, на нашу думку, необхідно зосередити навколо таких ключових аспектів, які потребуватимуть здійснення масштабних природоохоронних проектів і програм:

- управління системою якості повітря, моніторинг водних та земельних ресурсів;
- управління роботою сміттєзвалищ та переробки сміття;
- інтегроване управління екологічними ризиками промислових підприємств.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Детально розглянемо кожен з представлених аспектів, які окремо викладені у Главі 6 Угоди, що в цілому окреслює загальні засади взаємовигідного співробітництва України та ЄС у сфері охорони навколишнього середовища, просування до сталого розвитку та «зеленої» економіки.

По-перше, в межах покращення якості повітря, слід враховувати не лише традиційні викиди підприємств теплоенергетичного та металургійного комплексу, але й середніх та малих підприємств у таких специфічних галузях, як виробництво пластикових вікон та металоконструкцій, які є джерелом бензолу.

По-друге, необхідним є розширення переліку сполук у повітрі, які мають реєструватися, з урахуванням вимог щодо гранично допустимих їхніх концентрацій Директиви 2008/50 ЄС. Зокрема, до цього переліку мають бути включені: діоксиди сірки, азоту, оксидів вуглецю, а також важких металів, свинцю, озону, і, що найголовніше, таких речовин, як вищезгаданий бензол та дрібнодисперсний пил розміром 2,5 та 10 мікрон, стійкі органічні забруднювачі (так звана «брудна дюжина» Стокгольмської конвенції та її додаткові елементи), реєстрація яких на сьогодні в Україні не провадиться.

По-третє, зростають вимоги до моніторингу та контролю за очисними спорудами, модернізації обладнання як виробничих підприємств-забруднювачів, так і самої системи реєстрації викидів.

У рамках підвищення ефективності управління сміттєпереробкою та утилізацією сміття варто відзначити необхідність інтенсифікації зусиль в Україні щодо двох напрямів: паспортизації та плану рекультивации усіх без винятку сміттєзвалищ, у тому числі й стихійних, та підвищення ефективності переробки сміття, принаймні до показників ЄС. У середньому в ЄС у сміттєпереробку потрапляє до 65 % відходів, у той час як в Україні – лише 5 %.

Інтегроване управління ризиками промислових підприємств передбачає ініціативність та першочергову участь підприємств у створенні планів збереження довкілля, систем їхньої реалізації (за принципом «забруднювач платить»); державним контролюючим органам відводиться роль спостерігачів за цим процесом.

Висновки. Таким чином, Україна має достатньо розгалужену нормативно-правову базу щодо здійснення державної екологічної політики та управління природоохороною діяльністю, яка побудована з урахуванням світових стандартів такої діяльності. Поряд з цим, у контексті євроінтеграційних процесів, прогрес у наближенні українського законодавства до законодавства у сфері екології країн ЄС можна оцінювати лише як половину із запланованих дій та пріоритетів. При цьому з прийняттям Угоди про асоціацію з'являються нові проблемні аспекти у гармонізації нормативно-правового забезпечення у сфері якості повітря, води та земельних ресурсів, управління сміттєпереробкою та екологічними ризиками промислових підприємств, які потребують виважених заходів з імплементації ряду нових законодавчих ініціатив.

Література

1. Ашикова Е. І. Нормативно-правове забезпечення державної регіональної екологічної політики України [Електронний ресурс] / Е. І. Ашикова // Теорія та практика державного управління. - 2009. - Вип. 1. - С. 157-163. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Trpdu_2009_1_26.pdf
2. Екологічна політика України / І. П'янтківська, А. Сівальнева, Н. Сосонкіна // Перспективні дослідження. – 2000. – Березень. – С. 54.
3. Заржицький О. С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти): моногр. / О. С. Заржицький. – Донецьк : Національний гірничий університет, 2012. – 200 с.
4. Олєфіренко О. В. Фундаментальні основи формування національної екологічної політики / О. В. Олєфіренко // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку: збірник наукових праць. – Львів : Вид-во Львівської політехніки. – Випуск 23. – С. 108-114.
5. Оцінка екологічної складової двостороннього співробітництва між Україною та ЄС / Під ред. Н. Андрусевич. – Львів : Суспільство і довкілля, 2013. – 202 с.
6. Поталенко В. Г. Угода про асоціацію з ЄС у сфері екологічної безпеки та сталого розвитку: очікувані результати та ціна питання [Електронний ресурс] / В. Г. Поталенко. – Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/media/news/437/file/Ugoda%20pro%20Asociaciyu%20z%20EU.pdf>
7. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки : Розпорядження від 25 травня 2011 р. № 577-р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-p>

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

---

8. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

9. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року : Розпорядження від 17 жовтня 2007 р. № 880-р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-p/conv/print1360603336720792>

10. Струтинська-Струк Л. В. Національна екологічна політика України в контексті концепції сталого розвитку / Л. В. Струтинська-Струк // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2010. – Випуск 533, Правознавство. – С. 61-65.

References

1. Ashykova, E. I. (2009). Normatyvno-pravove zabezpechennia derzhavnoi rehionalnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy [Normative-legal support of state regional environmental policy of Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and Practice of Public Administration*, 1, 157-163 [in Ukrainian].

2. Piontkivska, I., Sivalnieva, A., & Sosonkina, N. (2000). Ekolohichna polityka Ukrainy [Environmental Policy of Ukraine]. *Perspektyvni doslidzhennia -Perspective investigations*, March, 54 [in Ukrainian].

3. Zarzhytskyi, O. S. (2012). Aktualni problemy pravovoho zabezpechennia ekolohichnoi polityky Ukrainy (teoretychni aspekty): monohr. [Actual problems of legal support of Ukraine's environmental policy (theoretical aspects): monograph]. Donetsk: National Mining University [in Ukrainian].

4. Olefirenko, O. V. (n.d.). Fundamentalni osnovy formuvannia natsionalnoi ekolohichnoi polityky [Fundamental basis of formation of national ecological policy]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku: zbirnyk naukovykh prats – Ukrainian national idea: realia and prospects for development: collection of scientific papers*, 23, 108-114 [in Ukrainian].

5. Andrusevych, N. (Ed.). (2013). Otsinka ekolohichnoi skladovoi dvostoronnoho spivrobitnystva mizh Ukrainoiu ta YeS [Assessment of the environmental component of bilateral cooperation between Ukraine and the EU]. Lviv: Suspilstvo i dovkillia [in Ukrainian].

6. Potapenko, V. H. (n.d.). Uhoda pro asotsiatsiiu z YeS v sferi ekolohichnoi bezpeky ta staloho rozvytku: ochikuvani rezultaty ta tsina pytannia [The Association Agreement with the EU in the sphere of environmental security and sustainable development: expected results and issue price]. Retrieved from <http://newukraineinstitute.org/media/news/437/file/Ugoda%20pro%20Asociaciyu%20z%20EU.pdf> [in Ukrainian].

7. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011). Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu dii z okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyshcha na 2011-2015 roky: Rozporiadzhennia vid 25 travnia 2011 r. # 577-r. [On approval the National action plan for environmental protection for 2011-2015: Order of May 25, 2011, #577.]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/577-2011-r> [in Ukrainian].

8. Supreme Rada of Ukraine. (2010). Pro osnovni zasady (stratehiiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy do 2020 roku: Zakon Ukrainy vid 21.12.2010 r. # 2818-VI [On the Fundamentals (strategy) of state environmental policy of Ukraine till 2020: The Law of Ukraine from 21.12.2010, # 2818-VI]. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> [in Ukrainian].

9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2007). Pro skhvalennia Kontseptsii natsionalnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2020 roku: Rozporiadzhennia vid 17 zhovtnia 2007 r. # 880-r. [On approval of the concept of national environmental policy of Ukraine till 2020: Order of 17 October 2007 #880]. Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-r/conv/print1360603336720792> [in Ukrainian].

10. Strutynska-Struk, L. V. (2010). Natsionalna ekolohichna polityka Ukrainy v konteksti kontseptsii staloho rozvytku [National Environmental Policy of Ukraine in the context of sustainable development]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu Pravoznavstvo – Chernivtsi University Scientific Herald Jurisprudence*, 533, 61-65 [in Ukrainian].

Надійшла 14.08.2014